Svatý oheň

Michal Skřejpek

1. Úvodem

Je téměř zbytečné připomínat, že se právní postavení žen v průběhu historie měnilo, a protože až donedávna tvořili právo téměř výhradně muži, stanovili také právní rámec, v němž se ženy pohybovaly, aniž by ty měly možnost ho zásadním způsobem ovlivnit. Toto obecné konstatování se pochopitelně vztahuje rovněž na obyčejové právo i úpravu náboženského života. Přesto nelze bez dalšího říci, že to vždy vedlo k diskriminaci žen v obou uvedených oblastech, jak je běžně tvrzeno.

Zejména na otázkách spojených se starořímskou bohyní Vestou a jejími kněžkami Vestálkami, které měly v římské společnosti skutečně mimořádné postavení, bude dále poukázáno na to, že jsou s každým oborem spojeny zažité axiomy a zobecnění, vycházející sice z pramenů, jsou však často používány selektivně, bez toho, aniž by byly zasazeny do širšího kontextu. Postupem doby se stávají jakýmisi věčnými velkými „pravdami“, nad nimiž se téměř neuvažuje. Jedna z nich vážící se k římskému právu říká, že ženy byly v jeho rámci vždy diskriminovány. „Na svědomí“ ji má Gaius, když napsal:

„Rodičům je tedy dovoleno ustanovit závětí poručníky dětem, které mají ve své moci. Nedospělcům mužského pohlaví do dosažení dospělosti, avšak ženskému pohlaví ať jsou jakéhokoli věku, dokonce i když jsou provdané. Předci totiž chtěli, aby byly ženy kvůli lehkovážnosti ducha v poručenství, i kdyby byly dospělé.“[1]

[1] Gai 1, 144: *Permissum est itaque parentibus liberis, quos in potestate sua habent, testamento tutores dare: Masculini quidem sexus inpuberibus, feminini vero inpuberibus puberibusque, vel cum nuptae sint. Veteres enim voluerunt feminas, etiamsi perfectae aetatis sint, propter animi levitatem in tutela esse*. (Není-li uvedeno jinak, pocházejí překlady od autora tohoto textu.)

Abychom toto zdánlivě diskriminující a zároveň i dehonestující konstatování nenechali jen na Gaiovi, je třeba v této souvislosti uvést také parafrázi Gaiova tvrzení, kterou najdeme v poklasickém dílku zvaném *Tituli ex corpore Ulpiani*:

„Poručníci jsou ustanovováni jak mužům, tak i ženám, mužům ale nanejvýš do dospělosti s ohledem na slabost věku, ženám však jak nedospělým, tak dospělým kvůli slabosti pohlaví a neznalosti soudního řízení.“[2]

Jak už to často bývá, jedná se o tvrzení vytržené z kontextu toho, co Gaius napsal ve svých Institucích. Na jiném místě tohoto díla totiž můžeme číst:

„Má se za to, že pro to, aby byly také dospělé ženy v poručenství, nevedl žádný závažný důvod. Protože ten, v který se běžně věří, že je častokrát šálí lehkovážnost ducha, a proto je správné, aby byly řízeny autoritou poručníků, se zdá být spíše líbivým než pravdivým. Vždyť přece dospělé ženy vedou své záležitosti samy a v některých případech zasahuje poručník svou autoritou je na oko, často je proti své vůli praetorem donucen dát souhlas.“[3]

Zároveň se tak trochu zapomíná, že pojetí uvedeného díla je silně historizující, postačí jen připomenout podrobné vylíčení legisakcí, které se v jeho době již dávno z římského práva vytratily. Navíc každé zobecnění v sobě obsahuje zjednodušení vedoucí často až k mylnému konstatování, jak výstižně poznamenal římský právník a senátor Iavolenus Priscus působící ve druhé polovině 1. století n. l.:

„Každá definice v civilním právu je nebezpečná, neboť je vzácné, že by nemohla být vyvrácena.“[4]

Stejně tak nebezpečné a zkreslující by rovněž bylo generalizovat Gaiovo tvrzení a bez dalšího tvrdit, že ženy byly ve starověkém Římě paušálně diskriminovány. Samozřejmě existovalo velké množství omezení v nejrůznějších oblastech práva. V rámci soukromého práva snad jen postačí připomenout, že se ženy nemohly nikdy stát nositeli oprávnění otce římské rodiny. Pokud nepodléhaly moci svého

---

2 Tit. Ulp. 11, 1: *Tutores constituuntur tam masculis quam feminis; sed masculis quidem inpuberibus dumtaxat propter aetatis infirmitatem; feminis autem <tam> inpuberibus quam puberibus et propter sexus infirmitatem et propter forensium rerum ignorantiam*.

3 Gai 1, 190: *Feminas vero perfectae aetatis in tutela esse fere nulla pretiosa ratio suasisse videtur. Nam quae vulgo creditur, quin levitate animi plerumque decipiuntur et aequum erat eas tutorum auctoritate regi, magis speciosa videtur quam vera; mulieres enim, quae perfectae aetatis sunt, ipsae sibi negotia tractant, et in quibusdam causis dicis gratia tutor interponit auctoritatem suam; saepe etiam invitus auctor fieri a praetore cogitur*.

4 D. 50, 14, 202 (*Iavol. 11 ep.*): *Omnis definitio in iure civili periculosa est: parum est enim, ut non subverti posset.*

otce nebo manžela a byly tedy *sui iuris*, musely mít poručníka. Jeho oprávněním nicméně bylo výlučně *auctoritas interpositio*, tedy dávání souhlasu s některými právními jednáními ženy zásadní povahy. Takovými jednáními, kterými se žena mohla případně výrazně poškodit, jako bylo např. podřízení se manželské moci, zřízení věna nebo závěti, zcizování mancipačních věcí, propouštění otroků na svobodu nebo odpuštění dluhu.

Obdobnou povahu měl obsah jednoho usnesení senátu z roku 46 n. l. Toto *senatus consultum Velleianum*[5] totiž stanovilo, že zřízení záruky (*fideiussio*) ženami, stejně jako přijetí zápůjčky pro jiného, jsou *ipso iure* neplatná. Výkladem se pak ustanovení této normy rozšířilo na veškeré intercese žen, tedy i na neformální *constitutum debiti alieni*.[6] Přestože primárním cílem uvedených pravidel bylo omezit nebezpečí zmenšení majetku, který by připadl jejím dědicům, nemůžeme je bez dalšího považovat za případy diskriminace žen v oblasti římského soukromého práva, pokud ano, tak spíše za diskriminaci pozitivní – za normy ochranářské povahy.

Ve veřejném životě starověkého Říma byla role žen zcela zanedbatelná. Již jen proto, že účast na lidových shromážděních byla podmíněna službou v římské armádě, a z tohoto důvodu byly ženy vyloučeny také z možnosti ucházet se o magistratury. Nic na tom nemění skutečnost, že za principátu i dominátu hrála celá řada manželek římských císařů důležitou úlohu a podílely se na moci svých manželů.[7] S významnou úlohou některých žen na veřejném životě se ostatně setkáváme již v období republiky.[8]

Můžeme tedy říci, že z hlediska veřejného práva se jednalo o skutečnou a komplexní diskriminaci, avšak pouze optikou současného chápání. Musíme si totiž uvědomit o jaké době hovoříme a rovněž v jakých souvislostech. Navíc existovala jedna oblast, kde bychom sice výraznou diskriminaci žen více méně očekávali, a přesto tvoří významnou výjimku. Navíc se jedná o tu sféru, která hrála v životě starých Římanů mimořádně důležitou úlohu – jejich náboženský život a uspořádání kultu.

---

5 Někdy také *SC Vellaenanum*.

6 K tomu podrobně např. HEYROVSKÝ, Leopold, *Dějiny a systém soukromého práva římského*, 4. vyd., Praha, 1910, s. 628nn.

7 K tomu např. GÜNTHER, Rigobert, *Římské císařovny*, Praha, 2000.

8 Například Sempronia, matka bratří Gracchů.

2. Ženy jako římské kněžky

Velmi zjednodušeně sice je možné říci, že ve starověkém Římě ženy neměly přístup ke kněžským úřadům, a tedy se rovněž nepodílely na výkonu kultu bohů. Z tohoto obecného principu však existovalo několik výjimek. Představují je manželky některých římských kněží – krále obětníka, stejně jako *flamina Dialis*. První z nich (*regina sacrorum*) měla například povinnost obětovat ve výroční den vyhnání králů 24. února bohyni Iuno v regii na foru a *flaminica Dialis* se podílela na kultu Iova, o který pečoval její muž, stejně tak se manželky dalších flaminů rovněž účastnily na obětech prováděných jejich manžely. Kromě nich je třeba zmínit také manželky římských úředníků *cum imperio*, které v prosinci pořádaly slavnost k uctění původně italické bohyně zdraví zvané Bona Dea. Zcela mimořádné postavení pak měly Vestálky pečující o kult bohyně Vesty.

Kněžky se relativně často objevovaly také v městech i městečkách Itálie.[9] Jednalo se zejména o flaminy, které nebyly pouze manželky kněží flaminů, ale často, zejména na místní úrovni, odpovídaly za kult některé z členek císařské rodiny.[10] Jako příklad může posloužit Cantria, která pečovala o kult dcery císaře Tita v městečku Aeclanum ležícím v dnešní provincii Avellino,[11] Catia z Vasia v Gallii[12] nebo Coelia Tertulla z Larina.[13]

Kromě toho v kontextu původního římského náboženství narážíme na jednu pozoruhodnou okolnost. Nejenže římský pantheon nebyl genderově nevyvážený, ale bohyně v něm hrály až překvapivě důležitou úlohu. Postačí jen v těchto souvislostech připomenout bohyni Ceres, která byla „patronkou“ plebejů, stejně jako skutečnost, že se senát často scházel v jejím chrámu, stejně jako v chrámu bohyně Bellony. O tom, že bohyně nebyly nijak ve starověkém Římě upozaděny, svědčí obecně známé složení kapitolské trojice uctívané v chrámu Iova Optima Maxima, kdy její původní složení Iuppiter, Mars a Quirinus, bylo již na sklonku královské

---

9 K tomu viz např. GRANINO CERERE, Maria Grazia, *Il flaminato femminile imperiale nell'Italia Romana*, Roma, 2014.

10 FAORO, Davide (ed.), *L'aministrazione dell'Italia romana dal I secolo a.C. al III secolo d.C.*, Firenze, 2018, s. 166.

11 CIL IX 1153: *Cantriae / P(ubli) fil(iae) / Longinae / sacerd(oti) flam(inicae) / div[ae] Iuliae Piae / [A]u[g(ustae) e]t Matr(is) deum / M(agnae) Id(aeae) et Isidis Regin(ae) / haec ob honorem / sacerd(otii) HS L(milia) n(ummum) r(ei) p(ublicae) d(edit) / p(ublice) d(ecreto) d(ecurionum)*.

12 ILS 6991: > *Catiae T. fil. Servatae flam.*

13 AE 1991, 514a: *Coelia P.f. Tertulla, sacerdos divae Augustae*.

doby nahrazeno triádou, v níž měly převahu bohyně: Iuppiter, Iuno Regina, Minerva. Ostatně plebejská triáda měla obdobné složení, opět s převahou ženského elementu: Liber, Libera, Ceres. Otázkou samozřejmě je, proč tomu tak bylo. Není zcela nepravděpodobné, že jednou z příčin mohly být pozůstatky matriarchálního náboženství, v němž v pravěku hrála rozhodující roli bohyně-matka.[14]

3. Vesta a Vestálky

Ve zkoumaných souvislostech je beze sporu nejprůkaznější postavení Vestálek a jejich úloha, jakou hrály nejen v římském náboženství, ale stejně tak i ve veřejném životě. Podle Dionýsia Halikarnásského[15] byla údajně dokonce pátá část zákonů Numy Pompilia věnována právě Vestálkám.[16] Podívejme se na ně proto podrobněji. Přestože o nich, stejně jako o kultu bohyně Vesty existuje téměř nepřeberná literatura,[17] je kněžské kolegium Vestálek svým způsobem stále lákavým tématem již jen proto, že představuje zásadní výjimku v kontextu římského náboženství, stejně jako z toho důvodu, že je s ním spojena řada nejasností.

První z nich je spojena se samotným původem této pozoruhodné bohyně. V literatuře se můžeme běžně setkat se značně zjednodušeným tvrzením, že se jedná o protějšek řecké panenské bohyně krbu Hestie a v něm planoucím ohni, která je s ní ztotožňována.[18] Z toho pak bývá vyvozován závěr, že se stejně, jako jiní řečtí bohové, dostala do Říma skrze tzv. Velké Řecko. Ve skutečnosti však byla původní

---

14 K tomu např. PAGANELLI, Barbara Lucrezia, *Le radici della religione etrusca. Influenze e correnti culturali dall'Europa al medditerraneo orientale*, Sossano, 2013, zejména 1. kap. „La Madre degli Dèi" a 2. kap. „Divinità della Terra e del Cielo".

15 Dio. Hal. 2, 64, 5.

16 KOFANOV, Leonid (*LEX и IUS: возникновение и развитие римского права вв. до н. е*, Moskva, 2006, s. 84) se domnívá, že se jednalo o druhou desku.

17 Jen namátkou postačí uvést např. DUMÉZIL, Georges, *La religion romaine archaïque, avec un appendice sur la religion des Étrusques*, Paris, 1974; GIANNELLI, Giulio, *Il sacerdozio delle Vestali romane*, Firenze, 1913; HOMMEL, Hildebrecht, *Vesta und die fruhrômische Religion*, in: Aufstieg und Niedergang der römischen Welt, I, 2, Berlin/New York, 1972, 397–420; MOSSAKOWSKI, Wiesław, *Sakralne zbrodnie Westalek*, in: *Religia i prawo karne w starożytnym Rzymie*, Lublin, 1998, s. 103–125; SCHROEDER, Jeanne Lorraine, *The Vestal and the Fasces: Hegel, Lacan, Property, and the Feminine*, London, 1998; SKŘEJPEK, Michal, *Pontifex maximus et aediles: Ovide's Fasti and Roman Law*, in: Orbis Iuris Romani, Journal of Ancient Law Studies, 1996, 2, s. 71–85; WORSFOLD, Thomas Cato, *The History of the Vestal Virgins of Rome*, London, 1932.

18 Např. SASKA, Leo František, GROH, František, *Mytologie Řeků a Římanů*, Praha, 1948, s. 217; MARTIN, René a kol., *Slovník řecko-římské mytologie a kultury*, Praha, 1993, s. 249.

italickou bohyní, která byla uctívána především u Latinů.[19] Jednalo se o velmi zvláštní ženské božstvo, které mělo zcela mimořádné až exkluzivní postavení. Stejně jako ostatní římská božstva, pokud nebyla přímo inkorporována z cizího (nejčastěji řeckého) prostředí, byla původně „jen“ nadpřirozenou silou – *numinem.* Tuto svou archaickou podobu si ale uchovala i dávno poté, co byla ostatní římská božstva personifikována. Vesta totiž velmi dlouho nebyla vůbec zpodobňována, nebyla tedy ani tak božstvem v pravém slova smyslu, jako spíše entitou. Nejenže totiž přímo žila v ohni, v ohni věčném a posvátném (*ignis perpetuus*),[20] ale zároveň byla i jeho ztělesněním, jak ostatně poznamenává Ovidius ve svých *Fasti*: „Vesta je totéž, co Země, v nich obou věčný je oheň – o sídle bohyně svědčí země i posvátný krb.“[21]

4. Zřízení Vestálek?

Právě v souvislosti s kněžkami této bohyně se objevuje v literatuře, a to nejen soudobé, ale dokonce i antické celá řada otázek, nejasností, až zjevných omylů. Snad ten nejpodstatnější se týká zřízení tohoto, pro Římany nejposvátnějšího, kněžského sboru. V pramenech vztahujících se k vládě prvního římského krále Romula pojednávajících o jeho opatřeních týkajících se uspořádání kultu nenalezneme o Vestálkách ani jednu zmínku, ať již se jedná o Dionýsia z Halikarnássu, Plinia staršího, Cicerona, nebo Aula Gellia.[22] Stejně tak Vestálky chybí také ve výčtu Romulem zřízených kněžských kolegií od sv. Augustina,[23] který ovšem vycházel z výše uvedených pramenů. Vždy se uvádí, že tento kněžský sbor zřídil až druhý římský král Numa Pompilius. Jakoby tedy předtím snad ani vůbec neexistovaly. Jedná se o, tak často v této souvislosti citované, Ciceronovo svědectví:

„Pompilius po zřízení vyšších auspicií zvýšil na dva dřívější počet augurů a na pět pontifiky … kromě toho zorganizoval flaminy, Salie, panny Vestiny …“[24]

---

19 SEYFFERT, Oskar, *A Dictionary of Classical Antiquities. Mythology, Religion, Literatute and Art*, London, 1940, s. 686.

20 K tomu např. KOCH, Carl, s. v. *Vesta*, RE, Stuttgart, 1958, 1732.

21 Ovid. fasti 6, 269–270: *Vesta eadem est et terra: subest vigil ignis utrique: significant sedem terra focusque suam*. (překl. Ivan Bureš in: *Ovidius. Verše z vyhnanství*, Praha, 1985, s. 446).

22 Dion. 2, 14, 1; 2, 21, 2–3; 2, 22, 3; Plin. NH 18, 2, 6; Gell. NA 7(6) 7, 8; Cic. De rep. 2, 9, 16.

23 De civ. Dei 2, 15.

24 Cic. de rep. 2, 14, 26–27.

Vypadá to tedy, že se Vestálky objevují v Římě až za panování tohoto krále. Jedná se však o svědectví vytržené z dobového kontextu, a tedy i nepravdivé. Postačí si připomenout slova jednoho z největších římských historiků Tita Livia:

„Numa … zasvětil Vestiny panny, kněžstvo pocházející z Alby a nikoli cizí lidu zakladatele.“[25]

Jinak řečeno, do Říma byly uvedeny kněžky starající se o kult bohyně Vesty, jejíž uctívání bylo běžné nejen u Latinů, ale stejně tak také u kmene Sabinů. Ostatně právě Alba Longa, ono „hlavní“ město Latinů má pro úvahy o Vestálkách zvláštní místo, vždyť Rhea Silvia, matka „božských“ dvojčat Romula a Rema, byla rovněž Vestálkou. Pro úplnost dodejme, že ohledně období království se již mnoho informací o Vestálkách u starověkých autorů nedochovalo. O vládě druhého římského krále existují ještě zmínky u Dionýsia Halikarnásského,[26] z Plútarchova životopisu krále Numy Pompilia,[27] u Aula Gellia,[28] Annia Flora.[29] Další poznámky na toto téma nacházíme také v díle *De viris illustritibus* od nám neznámého autora,[30] ve Suidově slovníku[31] a ve zlomcích z díla byzantského autora Georgia Cedrena.[32] Pak je to již jen jeden odkaz vztahující se k době vlády krále Tarquinia Priska.[33]

K tomuto problému je tedy možné shrnout, že se v žádném případě nejedná o převzetí této bohyně z řeckého prostředí. Mimo jiné i proto, že je vysoce nepravděpodobné, že byl celý okruh legend vztahujících se k počátkům římského státu vytvořen až dodatečně, aby toto převzetí zamaskoval. Kromě toho, jak vyplývá z jednoznačného Liviova konstatování, nebyl kult bohyně Vesty vytvořen až po založení Říma, jeho druhým vládcem, ale byl daleko staršího data, tedy autochtonní a vlastní celému italickému náboženskému prostředí. Jednalo se totiž o archaický *numen* ohně. Takovým ostatně Vesta zůstala po celou dobu své „existence“. Na rozdíl od ostatních římských bohů totiž nebyla téměř vůbec zobrazována.

---

25 Liv. 1, 20, 2–7: *Numa … virginesque Vestae legit, Alba orundium sacerdotium et genti conditoris haud alienum*.

26 Dion. Hal. 2, 64, 1–5 a 2, 65, 4.

27 Plut. Numa 9, 10; 10, 1–4; 10, 6.

28 Gell. NA 1, 12, 10.

29 Flor. Epit. 1, 1, 2–3.

30 De. Vir ill. 3, 1.

31 Suida, sv. Νουμάς.

32 Cedrenus I, p. 259 s. (Bekker).

33 Dion. 3, 67, 2.

5. Kolik bylo Vestálek?

Další nejasností spojenou s kultem bohyně Vesty, která zdánlivě nemá žádnou vazbu na římské právo, je otázka, kolik kněžek této bohyně vlastně původně bylo. Festus sice jednoznačně říká, že jich bylo šest, přičemž tři z nich se na svou úlohu teprve připravovaly.[34] Tento model je pro ranou římskou společnost ostatně typický, o čemž svědčí například dělení centurií na *iuniores* (17–45 let) a *seniores* (46–60 let) zavedené již zakladatelem centurijního zřízení králem Serviem Tulliem. Mezi starověkými autory se ale jedná o ojedinělé tvrzení. Jak Dionýsios Halikarnásský, tak i Plútarchos, tedy oba autoři, kteří tuto informaci zmiňují, se shodují na tom, že Vestálky byly původně čtyři.[35] Plútarchos nejenže navíc uvádí jména prvních Vestálek, ale také tvrdí, že původně byly zasvěceny dvě (Gegania a Verenia) a poté přidána další dvojice (Canuleia a Tarpeia). Obě zprávy si ani v nejmenším neprotiřečí, ale jsou odrazem tehdejšího uspořádání římské společnosti, která sestávala nejen z jednotlivých rodů a kúrií, ale také ze dvou kmenů zvaných Ramnes a Tities,[36] přičemž každý kmen byl reprezentován jednou Vestálkou vykonávající příslušné obřady a zároveň vychovávající svou nástupkyni.

Spornou otázkou však je, z jakého důvodu byl počet Vestálek zvýšen na šest. V zásadě je jisté, že se tak stalo za vlády prvního římského krále etruského původu Tarquinia Priska.[37] Protože Vestálky reprezentovaly jednotlivé římské kmeny, mohlo by být logickým vysvětlením, že přidání další dvojice souvisí se vznikem třetího z římských kmenů Luceres. Problém však spočívá v tom, že tento kmen nejistého původu byl znám již za Romulovy vlády.[38] Vysvětlení proč rovněž Luceres neměli svou vlastní Vestálku může spočívat v tom, že se snad jednalo o Etrusky usedlé v Římě. Tuto hypotézu, vysvětlující zvýšení počtu Vestálek na šest, ale úplně vyloučit nemůžeme. Právě nástup prvního římského krále etruského původu na trůn totiž lze spojovat se „zrovnoprávněním“ Luceres s ostatními kmeny, a tedy i jeho zastoupení v kolegiu Vestálek. Kromě toho Tarquinius Priscus obecně zvyšoval

---

34 *Festus, Sex Vestae sacerdotes* (Lindsay, 468): *Sex Vestae sacerdotes constitutae sunt, ut populus pro sua quaque parte haberet ministram sacrorum; quia civitas romana in sex est distributa partis: in primos secundosque Titienses, Ramnes, Luceres*.

35 Dion. Hal. 6, 67, 2; Plut. Numa 10, 1–4.

36 Ramnes byli patrně ti, kteří přišli s Romulem a Tities příslušníci kmene Sabinů, kteří se již za Romulovy vlády spojili s Římany v jeden národ.

37 Dion. Hal. 3, 67, 2.

38 Liv. 1, 13.

počty členů některých sborů. Nejenže zdvojnásobil počet senátorů na dvě stě,[39] ale stejně tak učinil rovněž s jezdeckými centuriemi.[40]

Oba výše naznačené problémy navíc spolu velmi úzce souvisí. Římské národní legendy totiž hovoří o tom, že dvojčata Romulus a Remus vzešla ze spojení Rheie Silvie, dcery krále Alby Longy Numitora, a boha Marta, přičemž matka božských dvojčat je označována za Vestálku. Jedná se jistě o zjednodušení, protože královská dcera plnila obdobné funkce, které později zastávaly Vestálky, a tak tomu bylo nepochybně také v dalších italických městech. Snad tedy můžeme s určitou nadsázkou říci, že Vestálka byla původně jedna, či spíše, že Vestálek bylo původně po jedné v každém městě. Svědčí o tom mimo jiné nápisy, které dokládají existenci místních Vestálek v Tiburu.[41] I přes Plútarchovu zprávu nebude asi pochyb o tom, že kult ohně do Říma zavedl Romulus, kdy okopíroval obecně používanou praxi a Numa Pompilius jen tento kult uspořádal.

6. Vstup do *collegia*

Neméně zajímavou otázkou rovněž je, jakým způsobem byly dívky mezi 6 a 10 rokem věku ke službě bohyni přijímány. Aulus Gellius podává ve svých Attických nocích obsáhlý výčet podmínek, které musely být splněny.[42] Způsob, kterým byla

---

39 Cic. de rep. 2, 20, 35; Liv. 1, 35, 6; Dion. Hal. 3, 67, 1; Flor. 1, 1, 5; Val. Max. 3, 4, 2; Eutrop. 1, 6; Zonar. 7, 8.

40 Liv. 1, 36; Festus *Sex suffragia* (Lindsay, 452).

41 CIL XIV 3677: Saufeiae Alexandriae / v(irgini) V(estali) Tiburtium / cap(u)latores Tiburtes / mirae eius innocentiae / quam viae decreverant post / obitum posuerunt / l(ocus) d(atus) s(enatus) c(onsulto); CIL XIV 3679: C(aius) Sextilius / v(irginis) V(estalis) Tiburtium / lib(ertus) Ephebus / Herculanius / Augustalis / curator // Quod L(ucius) Alfenatius [Priscus] et M(arcus) Mucius Tiburtinus IIIIviri / IIII K(alendas) Septembres i[n basili]ca Liapta aditu dato Sextilio Ephe[bo] / cognita petitione [eius qua c]ontinebatur uti permitte[retur] / ei basim marmo[ream sua i]mpensa omni sub thens[auro] / Herculis et Augus[ti porta] Esquilina ponere si[cut d(e) e(a) r(e)] / auctoritas per[scripta q(uid) d(e) e(a) r(e)] f(ieri) p(laceret) d(e) e(a) r(e) i(ta) censuer[unt] / [c]um C(aius) Sextilius Sa[ufeia]e(?) virginis Vestalis [lib(ertus)] / Ephebus non hod[ie primum] munificus erga rem public[am] / exornaturus st [eam posi]ta base marmorea sub / thensauro Herc[ulis et Aug(usti) por]ta Esquilina / agere grate[s S]ext[ilio Ephebo] permittique it titu[lo] / quoque nomine s[uo inscript]o significari adie[cto] / [in] inscriptione l[ateris sen]atus n(ostri) consulto q[uo] / [f]acilius ceteri q[uo]/que exemplum e[ius] / [s]equi velint / [c]ensuerunt / [Sq]uilla et Titiano c[o(n)s(ulibus)] / [sc]ribendo adfuer[unt] / Attius F[1]fu[.

42 *Gell. NA 1, 12, pr.-7*: *Virgo Vestae quid aetatis et ex quali familia et quo ritu quibusque caerimoniis ac religionibus ac quo nomine a pontifice maximo capiatur et quo statim iure esse incipiat, simul atque capta est; quodque, ut Labeo dicit, nec intestato cuiquam nec eius intestatae quisquam iure heres est. 1 Qui de virgine capienda scripserunt, quorum diligentissime scripsit Labeo Antistius,*

Vestálka nejvyšším pontifikem uváděna do tohoto kněžského kolegia, je označován termínem *capta* a Gellius dokonce zanechal znění oné posvátné formule, které našel u historika Fabia Pictora:

„Přijímám tě, Amato, abys vykonala všechny posvátné obřady, které podle nejlepšího zákona musí vestálská kněžka vykonat pro římský národ Quiritů.“[43]

Otázkou, která při přečtení uvedené formule přímo bije do očí je, o jaký zákon se jednalo. V této souvislosti Gellius zmiňuje jakýsi Papiův zákon.[44] Přímo se nabízí, že by se mohlo jednat o *lex Papia de vestalium lectione* z roku 65 př. n. l., která byla navržena plebejským tribunem C. Papiem a týkala se omezení pravomocí pontifika maxima při uvádění Vestálek do jejich kolegia. Rotondi[45] sice nevylučuje, že by se mohlo jednat o některou ze starších norem přijatých lidovým shromážděním, ale obrat *optima lex* obsažený v zasvěcovací formuli téměř vylučuje, že by se mohlo jednat o uvedenou normu a spíše naznačuje, že je takto označeno pravidlo obyčejového práva.

Co však termín *capta* znamená? *Capio* má totiž v latině mnoho významů. Může například znamenat uchopení, zabrání, chycení či zajetí. Právě posledně uvedené sloveso si pro objasnění zkoumaného termínu zvolil A. Carandini, který je dává do souvislosti s válečnou kořistí.[46] Toto by snad mohlo platit pro nejstarší doby, kdy byly Vestálky vybírány přímo králem a poté králem obětníkem, případně v nejstarších dobách také pontifikem maximem. Jako lákavá možnost se také nabízí, že Vestálky jím byly přímo vybírány. Podle výše uvedeného zákona však byly ve skutečnosti nejvyšším římským knězem pouze předvybrány. Z takto navržených dvaceti dívek pak byla nová Vestálka na lidovém shromáždění zvolena losem

---

minorem quam annos sex, maiorem quam annos decem natam negaverunt capi fas esse; 2 item quae non sit patrima et matrima; 3 item quae lingua debili sensuve aurium deminuta aliave qua corporis labe insignita sit; 4 item quae ipsa aut cuius pater emancipatus sit, etiamsi vivo patre in avi potestate sit; 5 item cuius parentes alter ambove servitutem servierunt aut in negotiis sordidis versantur. 6 Sed et eam, cuius soror ad id sacerdotium lecta est, excusationem mereri aiunt; item cuius pater flamen aut augur aut quindecimvirum sacris faciundis aut septemvirum epulonum aut Salius est. 7 Sponsae quoque pontificis et tubicinis sacrorum filiae vacatio a sacerdotio isto tribui solet.

43 Gell. NA 1, 12, 14: *„Sacerdotem Vestalem, quae sacra faciat, quae ius siet sacerdotem Vestalem facere pro populo Romano Quiritibus, uti quae optima lege fuit, ita te Amata, capio.“*

44 Gell. NA 1, 12, 11–12.

45 ROTONDI, Giovanni, *Leges publicae populi Romani*, Milano, 1912, s. 376–377.

46 CARANDINI, Andrea, *Il fuoco sacro di Roma*, Bari/Roma, 2015, s. 78.

a teprve poté byla *capta*.[47] Pontifex maximus tedy takto vybranou dívku do sboru Vestálek pouze přijímal.

Zkoumané označení se však netýká pouze Vestálek, ale vztahovalo se rovněž na flamina Dialis, pontifiky i augury, jak uvádí Cato starší ve své řeči proti Serviovi Galbovi.[48] Poslední nejasnost je pak spojena s tradičním označením „Amata" pro nastávající Vestálku. Jedním z možných vysvětlení je, že se tak jmenovala první Vestálka uvedená do své hodnosti pontifikem maximem.[49] Jinou variantu pak představuje odvození slova *amata* od *amo*, označující domácí osobu.[50]

7. Povinnosti Vestálek a jejich provinění

O proviněních Vestálek, která vedla k jejich potrestání, bylo napsáno již mnoho. Většinou se jedná o jejich výčty s uvedením ukládaných trestů. Podívejme se na dvě z nich, snad z trochu jiného úhlu pohledu. Základní povinností těchto kněžek bylo udržovat posvátný, očistný a věčný oheň v chrámu bohyně Vesty, který symbolizoval trvání římského státu. V rámci římské rodiny pak tuto roli plnili Penáti.[51]

Běžně se uvádí, že tento oheň nesměl nikdy vyhasnout a pokud se tak stalo, musel být provinivší se Vestálkou rozdělán starobylým způsobem, tedy třením dřívek. Není to však tvrzení zcela přesné, protože jednou za rok o březnových Kalendách (1. 3.) byl takovýto oheň znovu zakládán.

Navíc se zde může objevit otázka, o který oheň se vlastně jednalo. V římském náboženství totiž hrály významnou úlohu hned tři posvátné ohně. Jeden z nich se nacházel v Laviniu, v pobřežním městě ležícím na jih od Říma, které podle legend založil samotný Aeneas a pojmenoval ho po své manželce Lavinii, která byla dcerou latinského krále Latina. Jednalo se tedy o město, které mělo pro Římany mimořádný význam, již jen proto, že zde byly původně uctíváni Penáti, které si Trójané přivezli ze své vlasti. Další posvátný oheň byl uctíván na Volcanalu,

---

47 Gell. NA 1, 12, 11.

48 *Tamen dicunt deficere voluisse. Ego me nunc volo ius pontificium optime scire; iamne ea causa pontifex capiar? Si volo augurium optime tenere, ecquis me ob eam rem augurem capiat?* Fr. 197, in: *Oratorum romanorum fragmentaliberae rei publicae*. (ed. MALCOVATI, Enrica, 2. vyd., Torino, 1955.)

49 Gell. NA 1, 12, 19.

50 MOORHOUSE, A. C., *Latin „amata", „amita"*, in: The Classical Review, 1, 1951, s. 1.

51 *Macrob. Sat. 3, 4, 6.* WARDE FOWLER, William, *The Religious Experience of the Roman People from the Earlies Times to the Age of Augustus*, London, 1922, s. 74.

starobylém posvátném místě nacházejícím se na comitiu, tedy v samotném centru Říma, kde již sedmnáct let po jeho založení Romulus zřídil chrám boha Vulcana. Uctíván zde byl oheň jiného charakteru než Vestin, byl to oheň ničivý. Konečně třetí a nejznámější se nacházel přímo v chrámu Vesty na římském foru. Původně se ale jednalo o oheň hořící v příbytku krále a Romulus měl své sídlo na Palatinu. Teprve později se přesunulo do údolí mezi Palatinem a Kapitolem. Je téměř zbytečné říkat, že tím ohněm, o který pečovaly Vestálky, byl ten poslední zmíněný.

Druhý problém, a tentokrát již ryze právní povahy, vážící se k tomuto posvátnému ohni, je spojen s jednáním (v tomto případě spočívajícím v nekonání) Vestálky, která zavinila jeho vyhasnutí. Otázkou totiž je, jak takovýto případ charakterizovat z hlediska zavinění. Protože v zásadě scházejí zmínky právní povahy věnované takovým proviněním Vestálek, musíme si vystačit s hodnocením jiných případů, i když snad obdobných. Bylo by tedy snad možné ho kvalifikovat jako nedbalost (*imperitia*)? Na to by mohl ukazovat Accursiův komentář k justiniánským Institucím, kde v části věnované kvasideliktům napsal:

„Říká se, že závazky z kvazideliktů jsou takové, kdy se neodpovídá za zlý úmysl, ale spíše za nedbalost, někteří pak za nerozvážné selhání.“[52]

S termínem *imperitia* se setkáváme rovněž v souvislosti s proviněními soudců, kdy je tak označována neznalost procesních předpisů, nebo jinak řečeno *error iuris*. Jiným termínem, který se v těchto souvislostech nabízí, je pak *imprudentia* ve významu nevědomosti, neopatrnosti, případně nerozumnosti při plnění povinností. Oba uvedené případy se přitom blíží, ne-li rovnají, úmyslu.[53] Výše uvedené selhání kněžek bohyně Vesty bychom mohli nejspíše označit jako *neglegentia*, tedy jako neopatrnost, opominutí řádné péče, nebo ještě spíše fatální zanedbání uložené povinnosti, jak to ostatně činí také Livius.[54] Trestem za takovýto prohřešek bylo bičování (*castigatio*, *verberatio*), případně udělení pouhé důtky.[55] Připomeňme,

---

52 Accursius, Glosa ad Inst. 4, 5: *Obligatio ex quasi delicto viri dicitur, quando non ex dolo malo, sed magis imperitia quodam ex minus provide delinquitur.*

53 VENTURINI, Carlo, *La responsabilità del giudice nell'età classica, tra negligenza e corruzione*, in: Index, 41, 2013, s. 472.

54 Liv. 28, 11, 6: *Plus omnibus aut nuntiatis peregre aut visis domi prodigiis terruit animos hominum ignis in aede Vestae exstinctus, caesaque flagro est Vestalis cuius custodia eius noctis fuerat iussu P. Licini pontificis. id quamquam nihil portendentibus dis ceterum neglegentia humana acciderat, tamen et hostiis maioribus procurari et supplicationem ad Vestae haberi placuit.*

55 Liv. 4, 44 a 8, 15.

že tento „věčný“ oheň vyhasl až 1150 let od založení Říma v roce 391 za vlády císaře Theodosia I.

Druhou povinností Vestálek, kterou musely, tentokrát bezpodmínečně, dodržovat, bylo uchovat si po dobu své služby panenství. Jestliže Vestálka své panenství ztratila, mělo to dalekosáhlé důsledky nejen pro ni samotnou, ale stejně tak i pro celou římskou obec. Bylo to totiž považováno za neblahé znamení, stejně jako když se narodilo *monstrum*, tedy znetvořené dítě, jehož tělesné ostatky byly vhazovány do moře, nebo hermafroditi uzavíraní do beden a rovněž vhazování do moře, nebo děti počaté v incestním vztahu vhazované do Tibery. Stejný charakter měl také čin *duumvira sacris faciundis* Marka Atilia, který se za vlády krále Tarquinia Superba odvážil prozradit obsah Sibylliných knih a byl stejně jako otcovrah vhozen v pytli do moře.[56] Vždy bylo třeba za účelem usmíření bohů provést příslušné očistné oběti. Trest pro Vestálku spočíval v uzavření do hrobky ležící na *ager Servianus* za *porta Collina*, na místě zvaném *campus sceleratus*. Ponechejme stranou technickou stránku provedení tohoto trestu. Postačí konstatovat, že provinivší se Vestálka byla, stejně jako ve výše uvedených případech, takto izolována od okolního světa, aby její ostatky neposkvrnily římskou půdu.[57]

Samostatnou otázkou pak je, jak takovéto provinění Vestálky označit. Nabízí se hned několik možností, přičemž nejčastěji se v pramenech objevuje slovo *incestum*. Jedná se o údaje obsažené v dílech Valeria Maxima,[58] ve Festově slovníku,[59] u Livia.[60] Nikoli však ve významu krvesmilného vztahu, ale spíše vztahu zakázaného. Přičemž v obou případech ho můžeme označit zároveň za vztah nepřirozený.

---

56 Zonar. 7, 11, 1.

57 Suet. Domit. 8: Za císařství bylo někdy trestem jen *exilium*.

58 Val. Max. 8. 5: *Eodem auxilii genere Tucciae virginis Vestalis incesti criminis reae castitas infamiae nube obscurata emersit. Quae conscientia certa sinceritatis suae spem salutis ancipiti argumento ausa petere est: arrepto enim cribro „Vesta“ inquit, „si sacris tuis castas semper admoui manus, effice ut hoc hauriam e Tiberi aquam et in aedem tuam perferam.“ audaciter et temere iactis votis sacerdotis rerum ipsa natura cessit*.

59 *Festus, Sceleratus campus* (Lindsay 448): *Sceleratus campus appellatur prope portam Collinam, in quo virgines Vestales, quae incestum facerunt, defossae sunt vivae*.

60 Liv. Per. 14: *Sextilia, virgo Vestalis, damnata incesti viva defossa est*.; Liv. 8, 15: *Eo anno Minucia Vestalis, suspecta primo propter mundiorem iusto cultum, insimulata deinde apud pontifices ab indice servo, cum decreto eorum iussa esset sacris abstinere familiamque in potestate habere, facto iudicio viva sub terram ad portam Collinam dextra viam stratam defossa Scelerato campo; credo ab incesto id ei loco nomen factum*.

Jindy se objevuje označení *stuprum*. Také v tomto případě se jedná o označení „technické“, ne tedy jak bylo obecně chápáno, tedy jako násilné smilstvo, nebo jaký mu připisují Augustovy manželské zákony, tedy jako mimomanželský vztah s výše postavenou ženou. Zajímavé přitom je, že se tento druhý termín objevuje pouze u Livia[61] a poté až u byzantského historika Zonara,[62] který podle všeho pouze Liviovu informaci převzal. Jak tedy uvedené provinění Vestálek označit? Ani jeden ze zkoumaných termínů přitom zcela nevyjadřuje podstatu takovéhoto činu. Ve své podstatě se totiž nejedná o nic jiného než o *sacrilegium*, tedy svatokrádež v širším významu tohoto slova. Náboženským proviněním totiž ztráta panenství Vestálkou bez dalšího byla. V této souvislosti je snad téměř nadbytečné připomínat, že nikdy nedošlo k zákonné úpravě a jak zločin Vestálek, tak i způsob jejich potrestání byl upraven pouze obyčejovým právem.

8. Dědické právo a Vestálky

S Vestálkami je spojen ještě jeden nezodpovězený problém, který se týká dědického práva. Jedním z nejznámějších ustanovení týkající se Vestálek je to, že v okamžiku přijetí pontifikem maximem do tohoto sboru se vymanily z moci svého otce rodiny a získaly postavení osoby *sui iuris.* V této souvislosti se pak uvádí dva texty. Podle Plútarcha již král Numa Pompilius:

„(Vestálkám) přiřkl velké pocty, mezi nimi právo pořídit závěť za života otce a ostatní spravovat bez souhlasu poručníka, jako například matky tří žijících dětí.“[63]

Gaius ve svých Institucích pak říká vlastně totéž:

„Předkové … chtěli, aby ženy, i kdyby byly dospělé, byly pod poručenstvím; … vyjma Vestiny panny, které … chtěli mít svobodné a tak je také stanoveno zákonem XII desek.“[64]

Na první pohled to vypadá, jako by Vestálky byly v oblasti dědického práva zcela postaveny na roveň mužům. Ovšem celá věc má jeden háček. Podle Aula

---

61 Liv. 22, 57: … *Opimia atque Floronia, stupri compertae et altera sub terra, uti mos est, ad portam Collinam necata fuerat …*

62 Zonar. 8, 19.

63 Plut. Numa 10.

64 Gaius 1, 144–145 = lex XII tab. 5, 1: *Veteres … voluerunt feminas, etiamsi perfectae aetatis sint, in tutela esse; … exceptis virginibus Vestalibus, quas … liberas esse voluerunt; itaque etiam lege XII tabularum cautum est.*

Gellia ovšem na toto téma Labeo ve svém komentáři „Ke dvanácti deskám“ napsal, že Vestálky nemohly dědit na základě intestátní posloupnosti, ani se tímto způsobem nedědilo po nich, a že majetek v takovém případě připadl do státní pokladny.[65]

Důvodem toho, že se na Vestálky nevztahovala pravidla intestátní posloupnosti, bylo, že vstupem do kněžského kolegia ztrácela Vestálka agnaci a podle *ius civile* bylo zpočátku agnátské příbuzenství vlastně jediným hlediskem povolání k intestátní posloupnosti. Z tohoto důvodu také po ní intestátní posloupnost nepřicházela v úvahu. Důvod, proč jejich majetek nebyl, v případě že Vestálka zemřela bez závěti, předmětem vydržení, ale připadal státní pokladně, pak musíme hledat v jejich zcela mimořádném postavení v římské společnosti, které se mimo jiné projevovalo v celé řadě výsad, kterým se Vestálky těšily.

9. Postavení Vestálek a chrám Vesty

Vestálky, stejně jako jejich bohyně, byly vůbec kněžky více než pozoruhodné. O výjimečném postavení Vesty v římském pantheonu hovoří nejen Cicero,[66] ale konstatuje ho také například gramatik Servius.[67]

Zcela mimořádné postavení nejen Vestálek, ale i samotné bohyně Vesty, dokládá celá řada privilegií nemajících obdoby, kterým se tyto kněžky těšily. Jen jejich prostý výčet je na tehdejší dobu ohromující: nemusely mít jako ostatní ženy *sui iuris* poručníka, mohly propouštět otroky na svobodu, pořizovat svobodně závěť, jezdit vozem ve městě, jejich koně byly osvobozeny od služby pro stát, byly nošeny v nosítkách, doprovázel je liktor, dokonce i konsulové jim ustupovali z cesty a skláněli před nimi své *fasces*, mohly být pohřbeny uvnitř hradeb, povolovaly králi a poté konsulům slavit vítězství. Dokonce ani nebyly výjimečné jejich zásahy do veřejného života, kdy se zastávaly významných osobností polického života.[68]

---

65 Gell. NA 1, 12, 18: *Praeterea in commentariis Labeonis, quae ad duodecim tabulas composuit, ita scriptum est: „Virgo Vestalis neque heres est cuiquam intestato, neque intestatae quisquam, sed bona eius in publicum redigi aiunt. Id quo iure fiat, quaeritur.“*

66 Cic. de nat. deor. 2, 27.

67 Serv. ad aen. 3, 134: *Nec licere vel privata vel publica sacra sine foco fieri*.

68 Např. ve prospěch App. Claudia r. 143 př. n. l., Caesara v roce 82 př. n. l., Messaliny r. 48 n. l., nebo Vitellia r. 69 n. l.

Privilegiem a zároveň i povinností Vestálek byla jejich účast nejen na obětech, ale také i hrách a triumfech. Dokládá to nejen *lex Iulia municipalis*,[69] ale zmínku obsahují také Lucanova Farsalská pole.[70] Specifický úkol měly o svátku Vestáliích, kdy obřadně věnčily osla (*Vesta coronatis pauper gaudebat asellis*).[71] Kromě péče o posvátný oheň byly jejich další povinnosti v zásadě jednoduché. Plnily totiž stejné úkoly a vykonávaly podobné práce jako obyčejné dívky v rámci rodiny, jednalo se však o specifické úkoly mající vždy vztah k náboženským obřadům. Vyráběly totiž dvě zvláštní látky. Jednalo se o solný lák (*muries*) určený pro solení špaldové mouky (*mola salsa*), kterou byla sypána obětní dobytčata a kterou Vestálky rozdávaly třikrát do roka. Druhou z nich pak byl *suffimen* (*februa casta*) vyráběná z popele telátek, krve zasvěceného koně a slámy z bobů, která sloužila k očištění lidí a dobytka o Pariliích. Kromě toho, že udržovaly pořádek v chrámu,[72] každoročně 15. června uklízely svůj chrám obřadně. Smetí pak bylo vyneseno přes *clivus Capitolinus* a házelo se do Tibery.[73] U tohoto dne se v římském kalendáři nacházela poznámka QSDF znamenající, že senát mohl v tento den zasedat teprve po provedení výše uvedené činnosti.

Neméně zajímavou otázkou, i když nikoli právní povahy, pak je, proč neměl Vestin chrám tradiční čtverhranný půdorys vytyčovaný augury, nejednalo se proto o *templum Vestae*, ale její kruhový chrám se označoval jako *aedes Vestae*. Jakkoli se následující vysvětlení může zdát zvláštní, byla Vesta božstvem podzemním, pro-

---

69 *CIL* I².593.56–67: *Quibus diebus virgines Vestales regem sacrorum, flamines plostreis in urbe sacrorum publicorum p(opuli) R(omani) caussa vehi oportebit, quaeque plostra triumphi caussa, quo die quisque triumphabit, ducei oportebit, quaeque plostra ludorum, quei Romae <p(ropius) p(assus) mille> publice feient, inve pompam ludeis circiensibus ducei agei opus erit, quo minus earum rerum caussa eisque diebus plostra interdiu in urbe ducantur agantur, e(ius) h(ac) l(ege) n(ihil) r(ogatur).*

70 Lucanus, phars. 1, 592–598:
Mox iubet et totam pavidis a civibus urbem
ambiri et festo purgantes moenia lustro
longa per extremos pomeria cingere fines
pontifices, sacri quibus est permissa potestas.
Turba minor ritu sequitur succincta Gabino,
Vestalemque chorum ducit vittata sacerdos
Troianam soli cui fas vidisse Mineruam.

71 Propertius, eleg. 4, 1, 21.

72 Ovid. Fasti 6, 457–458.

73 Ovid. Fasti 6, 713–714.

tože mimo jiné „dohlížela“ na zásoby obilí, které se uchovávaly v zemi a takováto symbolická zásobnice se nacházela rovněž pod Vestiným chrámem.

Poměrně málo známé je, že v Lanuviu, kde byl pěstován kult Iunony Sospity společně s Vestiným, bylo zvykem, aby kněžka hadovi, který byl považován za strážce města, nabídla placku; pokud ji odmítl, bylo zpochybněno její panenství. Dokonce ještě na poč. 3. stol. n. l. píše Tertullianus o Vestálkách, které pečují o ďábelského draka. Pověst o drakovi vstupuje do obecného povědomí a je ztotožňována s místem zvaným *infernus*, které leží v místě kostela Santa Maria de inferno (později zvaný Santa Maria Liberatrice), který se nacházel mezi *aedes Vestae* a S. Maria Antigua. Madona je tedy v jistém ohledu považována za dědičku Vesty.

Poslední velekněžkou bohyně Vesty (*virgo Vestalis maxima*) byla Concordia působící za usurpátora Eugenia,[74] a její socha v atriu Vestae vztyčená r. 385 Praetextatem,[75] patří mezi nejznámější vypodobnění Vestálek. Zajímavé přitom je, že poté, co ve své funkci v roce 394 skončila, konvertovala ke křesťanství.

Závěrem je třeba připomenut, že Vestálky nepečovaly pouze o posvátný oheň, ale plnily, stejně jako samotná Vesta, ještě celou řadu dalších úkolů. Ve Vestině svatyni se totiž nacházel mimo jiné také *penus Vestae* – symbol státních sýpek, který byl každoročně symbolicky čištěn 9. června, aby mohl přijmout nové zrno. Proto také svátek Vesty slavily spolky (*collegia*) pekařů.[76] Zde byly ostatně uschovávány rovněž talismany římského státu: *fascinus* (*divinis penis*), později Penates a *palladium*. Vestálky tedy plnily velké množství funkcí spojené s rituálním očišťováním, plodností i uskladňováním.

10. Závěr

Jaké tedy vlastně byly Vestálky, které byly přímo esencí římského národa Quiritů, jaký měly charakter a postavení? Jednoduše je možné říci, že zcela mimořádné, a to nejen proto, že se vlastně jako jediné ženy v Římě těšily mnoha privilegiím. Vestálky byly zprostředkovatelky vztahů ke „své“ bohyni celé římské populace, tedy i mužů. Zatímco muži zajišťovali existenci Říma zbraněmi, Vestálky se o to přičiňovaly nejen svou péčí o věčný oheň planoucí ve Vestině chrámu, ale stejně tak

[74] Vládl v letech 392–394.

[75] CIL VI.2145 = ILS 1261.

[76] RÜPKE, Jörg, *Náboženství Římanů*, Praha, 2007, s. 15.

obřady vztahujícími se k úrodnosti a plodnosti. Proto se také u Vestálek setkáváme s různými, na první pohled spolu příliš nesouvisejícími činnostmi, při nichž byly nezastupitelné a pro život starověkých Římanů zcela klíčové. V jistém ohledu tedy můžeme dokonce konstatovat, že byly nadřazeny mužům a zároveň je také můžeme charakterizovat, stejně jako „jejich" bohyni jako univerzální a polyfunkční zároveň.

Resumé

Článek je věnován dvěma úzce spojeným otázkám, a to problematice diskriminace žen v antickém Římě a jejich vyloučení z náboženského života. Na příkladu kněžek bohyně Vesty je poukázáno na skutečnost, že takovéto tvrzení nelze absolutizovat. V souvislosti s tím je věnována pozornost několika dosud nepříliš jasným právním aspektům těchto kněžek. Jedná se nejen o otázku jejich zavinění související s vyhasnutím ohně v chrámu Vesty, ale také *nomen iuris* ztráty panenství, vznik tohoto kněžského kolegia, počet jejich kněžek a způsobilost Vestálek v rámci dědického práva.

Summary

The Holy Fire

This article looks at two closely related issues, namely the problem of discrimination against women in Ancient Rome and their exclusion from religious life. Using the example of the priestesses of the goddess Vesta, it shows that such claims are not absolute. In connection with this, attention is given to several hitherto not particularly clear legal aspects of these priestesses. These include not only the question of their culpability regarding the extinguishing of the flame in the temple of Vesta, but also the *nomen iuris* of loss of virginity, the formation of this priestly college, the number of priestesses it contained and the eligibility of the Vestal Virgins under the line of succession.

Klíčová slova: římské právo, Vesta, Vestálky, diskriminace žen v Římě, sacrilegium

Keywords: Roman law, Vesta, Vestal Virgins, discrimination against women in Rome, sacrilegium

Autor

Prof. JUDr. Michal Skřejpek, DrSc. je profesorem římského práva. Vystudoval Právnickou fakultu Karlovy Univerzity, kde bez přerušení působí na katedře právních dějin dodnes. Je členem několika vědeckých rad (Právnická fakulta UK, Fakulta právnická Západočeské univerzity v Plzni, Policejní akademie ČR) a redakčních rad (např. Fundamina – Pretoria, Právněhistorické studie, Právník, AUC-Iuridica, The Lawyer Quarterly, Aurea iuris romani – Sofia). Je jedním ze zakladatelů a stálým členem vědeckého výboru mezinárodních konferencí „Diritto romano e attualità" a vedoucím ediční řady nakladatelství Karolinum „Fontes iuris romani".

Author

Prof. JUDr. Michal Skrejpek, DrSc. is Professor of Roman law. He graduated from the Faculty of Law, Charles University, where he still works at the Department of Legal History. He is a member of several scientific boards (Charles University, Faculty of Law, University of West Bohemia in Pilsen, Faculty of Law, Police Academy of the Czech Republic) and editorial boards (eg Fundamina – Pretoria, Právněhistorické studie, Právník, AUC-Iuridica, The Lawyer Quarterly, Aurea iuris romani – Sofia). He is one of the founders and a permanent member of the scientific committee of the international conferences "Diritto romano e attualità" and the head of the Karolinum publishing house edition series "Fontes iuris romani".

Kontakt
Prof. JUDr. Michal Skřejpek, DrSc.
Katedra právních dějin
Univerzita Karlova, Právnická fakulta
Nám. Curieových 7
116 40 Praha 1

e-mail: skrejpek@prf.cuni.cz

14. prosinec 2022: prof. J. R. Tretera zahajuje 85. večer Společnosti pro církevní právo věnovaný prezentaci a požehnání jeho nejnovější knihy *České paměti*.

14th December 2022: Prof. J. R. Tretera opens the 85th evening of the Church Law Society dedicated to the presentation and blessing of his latest book, *Czech Memoirs*.

Foto Antonín Krč